

ПСЕВДОУКРАЇНСЬКІ СТОРІНКИ У ФЕЙСБУЦІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПОШИРЕННЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО КОНТЕНТУ

У сучасному цифровому середовищі соціальні платформи відіграють ключову роль у формуванні громадської думки та поширенні інформації. Особливе місце серед них посідає фейсбук, який залишається одним із найбільш впливових каналів комунікації, що поєднує інформаційні, соціальні та розважальні функції. Водночас розвиток цифрових технологій, зростання обсягів контенту та доступність інструментів його створення сприяли появі нових форм інформаційних викривлень, зокрема маніпулятивних наративів, які активно поширюються через соціальні мережі.

Актуальність дослідження зумовлена поширенням сторінок у фейсбучі, які позиціонують себе як українські або патріотичні, однак фактично не відповідають стандартам журналістики та використовуються для трансляції емоційного, спрощеного або маніпулятивного контенту. Такі сторінки доцільно визначати як псевдоукраїнські, оскільки вони апелюють до національної символіки, актуальних суспільно-політичних тем і колективних емоцій, проте не забезпечують достовірності, балансу думок та перевірки інформації.

Функціонування псевдоукраїнських сторінок відбувається в умовах алгоритмічного середовища, де пріоритет надається контенту, що викликає найбільшу емоційну реакцію. У результаті це сприяє поширенню матеріалів, які апелюють до страху, обурення або патріотичних почуттів, але не завжди відповідають реальному стану речей. Таким чином, формується специфічний тип комунікації, у якому інформаційна цінність поступається вірусному потенціалу повідомлення.

Метою дослідження є аналіз особливостей функціонування псевдоукраїнських сторінок у фейсбучі та визначення їх ролі в поширенні маніпулятивного контенту в умовах сучасного медіасередовища.

Цю тему вже порушувало видання Texty.org.ua, що спеціалізується на журналістиці даних. Для того, щоб показати, як працюють псевдопатріотичні фейсбук-сторінки, журналісти видання відстежили поширення одного клікбейтного допису про нібито масове складання зброї українськими військовими [1]. Повторювані синхронні вкиди з різними варіаціями одного повідомлення й різними фото 250 разів зробили 76 псевдопатріотичних сторінок. Сторінки, що поширюють цей допис, журналісти умовно поділили на три кластери:

Створені у 2022–2024 роках, адмініструються з Вірменії та ведуть на мережу однотипних сайтів.

Створені у 2020–2021 роках, адмініструються з країн Азії й Нової Зеландії: переважно публікують розважальний контент для російської аудиторії, але час від часу поширюють український клікбейт. Усі просувають один сайт – canew24h.com, інколи з позначкою «Москва, Росія».

3. Створені переважно у 2016–2018 роках, адмініструються з України або Італії та України. Просувають псевдоновинні сайти (наприклад, presentnews.biz.ua); частина з них пов'язана з ресурсами українського походження, домени яких, за даними YouControl, належать українським ФОПам [1].

Для нашого дослідження ми обрали сторінки у фейсбуці з найбільшою кількістю підписників: від 17 тис. до 161 тис., до вибірки увійшли сторінки, що характеризуються високим рівнем аудиторного охоплення.

Попередній аналіз свідчить, що значна частина публікацій на таких сторінках має ознаки маніпулятивного впливу. Серед основних характеристик можна виокремити:

- використання емоційно забарвлених заголовків;
- спрощення складних соціально-політичних процесів;
- перебільшення або викривлення фактів;
- апеляцію до страху, обурення або патріотичних почуттів.

На окрему увагу заслуговує використання зображень, створених за допомогою технологій штучного інтелекту. Такі зображення відзначаються високим рівнем візуальної привабливості та здатністю швидко привертати увагу аудиторії. Водночас вони можуть не відповідати реальності або містити штучно сконструйовані образи, що підсилюють емоційний вплив і сприяють поширенню маніпулятивних наративів. Використання ШІ-контенту також дозволяє значно пришвидшити процес створення матеріалів і забезпечити їх масове продукування.

Характерною ознакою псевдоукраїнських сторінок є висока інтенсивність публікацій. Частота постингу може становити декілька дописів на день, що свідчить про орієнтацію на алгоритмічне просування контенту та максимальне охоплення аудиторії. Така стратегія дозволяє швидко накопичувати підписників і створювати ілюзію популярності та авторитетності джерела.

У цьому контексті особливого значення набуває журналістика даних як інструмент системного аналізу інформаційних процесів. Використання методів збору, обробки та візуалізації даних дозволяє виявляти закономірності у функціонуванні псевдоукраїнських сторінок, зокрема визначати структуру контенту, частоту публікацій, рівень використання ШІ-зображень та інші кількісні показники.

Практична частина дослідження передбачає створення дата-журналістського проєкту, спрямованого на аналіз діяльності псевдоукраїнських сторінок у фейсбуці. У межах роботи планується сформулювати вибірку сторінок, здійснити їх систематизацію та проаналізувати контент із використанням кількісних і якісних методів. Особливу увагу приділено роботі з даними – їх збору, упорядкуванню та подальшій інтерпретації. Передбачається, що результати дослідження будуть представлені у вигляді візуалізацій, зокрема графіків і діаграм, що дозволить наочно показати основні тенденції. Уже створена візуалізація демонструє потенціал такого підходу та може слугувати основою для подальшого аналізу. Використання інструментів дата-журналістики дає змогу не лише структурувати інформацію, а й зробити її більш зрозумілою та доступною, що є важливим у контексті аналізу поширення маніпулятивного контенту.

Окремої уваги потребує роль журналістики у виявленні та поясненні подібних явищ. Аналіз діяльності псевдоукраїнських сторінок дозволяє не лише зафіксувати факти поширення маніпулятивного контенту, а й зрозуміти механізми його функціонування в соціальних мережах. У цьому контексті дата-журналістика поєднує аналітичний підхід із доступним поясненням складних процесів, роблячи їх зрозумілими для аудиторії.

Таким чином, псевдоукраїнські сторінки у фейсбуці є елементом сучасного медіасередовища, що впливає на інформаційні процеси. Їх дослідження дає змогу виявити закономірності поширення такого контенту та краще зрозуміти його вплив на аудиторію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Гадзинська І., Тимошенко М., Кельм Н. «Табунами в полон!» Як працює фабрика дези і клікбейту у фейсбуці. *Texty.org.ua*. URL: <https://texty.org.ua/articles/114811/masove-skladannya-zbroyi-yak-merezha-psevdopatriotychnyh-storinok-u-fejsbuci-ta-lajno-sajtiv-zaroblyaye-hroshi-j-poshyryuye-dezu/>

2. Механізми псевдопатріотичних сторінок у фейсбуці. *Те, що в стрічці*. URL: data-journalism.lizafedotovaml.workers.dev